

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 20/2567)

กสม. ตรวจสอบกรณีศูนย์บำบัดยาเสพติดใน จ.ปัตตานี ถูกร้องเรียนว่ามีการละเมิดสิทธิฯ
และจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายเพื่อกำกับดูแลอย่างเหมาะสม
- ที่ปรึกษา กสม. ร่วมประชุม ASEAN Consultation
ว่าด้วยการนำหลักการไม่ลงโทษ ไปใช้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์

วันที่ 14 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายสันต์ ภัยหลีกลี้ และนางรัตติกุล จันทรสุริยา ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่น ประจำสัปดาห์ครั้งที่ 20/2567 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ตรวจสอบกรณีศูนย์บำบัดยาเสพติดใน จ.ปัตตานี ถูกร้องเรียนว่ามีการละเมิดสิทธิฯ และหน่วยงาน
สนับสนุนจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายเพื่อกำกับดูแลอย่างเหมาะสม

นายสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องรายหนึ่ง เมื่อเดือนสิงหาคม 2566 ระบุว่า เมื่อประมาณเดือน
กันยายน – ธันวาคม 2565 ขณะที่ผู้ร้องถูกส่งตัวเข้ารับการรักษาเสพติด ณ ศูนย์บำบัดยาเสพติดแห่งหนึ่ง
ในตำบลบาระเฮาะ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้พบเห็นเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องลงโทษ
ผู้เข้ารับการรักษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น หากผู้ใดคิดหลบหนีจะถูกมัดทำร้ายร่างกาย โดยใช้เท้ากระแทกและ
ใช้ไม้ทุบตีจนได้รับบาดเจ็บ แล้วจับล่ามโซ่ตรวนไว้กับเสา บางรายถูกทำโทษโดยถูกบังคับให้ลงไปแช่อยู่ใน
บ่อปฏิกูล เป็นเวลา 7 วัน เป็นต้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ร้องเห็นว่าเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิด
สิทธิมนุษยชน จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 บัญญัติรับรองว่า บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพ
ในชีวิตและร่างกาย การกระทำใดที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และการทรมาน
ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ ขณะที่อนุสัญญาต่อต้าน
การทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) กำหนดให้รัฐ
ภาคีป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันมีลักษณะที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นกัน

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่ของศูนย์บำบัดยาเสพติด
แห่งดังกล่าวลงโทษโดยการทำร้ายร่างกายหรือใช้โซ่ตรวนล่าม เพียงแต่กล่าวอ้างว่า พบเห็นการกระทำในลักษณะ
ดังกล่าวกับผู้เข้ารับการรักษาอื่น แต่ไม่สามารถให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และจากการลงพื้นที่ตรวจสอบ ณ ศูนย์
บำบัดฯ ก็ไม่พบการกระทำในลักษณะดังกล่าว และไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็น
ความจริงตามที่ผู้ร้องได้ร้องเรียน ในชั้นนี้ จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า ศูนย์บำบัดยาเสพติดแห่งดังกล่าว ได้กระทำหรือ
ละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีลงโทษผู้เข้ารับการรักษาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบ เจ้าหน้าที่ของศูนย์บำบัดฯ ให้ข้อมูลยอมรับว่าเคยใช้โซ่ตรวนกับ ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดบางรายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้เข้ารับการบำบัดรายที่มีอาการทางจิต มีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายผู้อื่น ก่อเหตุทะเลาะวิวาท และพยายามหลบหนี แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกการใช้โซ่ตรวน มาเป็นระยะเวลากว่า 2 ปีแล้ว เนื่องจากศูนย์บำบัดฯ ไม่ได้รับบุคคลที่มีอาการทางจิตเข้ารับการบำบัดอีก อย่างไรก็ตาม พบว่าประกาศกฎเกณฑ์การรับบุคคลเข้ารับการบำบัดของศูนย์บำบัดฯ ข้อหนึ่งระบุไว้ว่า หากผู้บำบัด ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ลักขโมย หลบหนี อาละวาด กระทำผิดกฎของศูนย์บำบัด อนุญาตให้ล่ามโซ่ได้ ทุกกรณี ซึ่ง กสม. เห็นว่า แม้การใช้โซ่ตรวนกับผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดเมื่อกระทำผิดกฎจะเป็นกรณีที่ ศูนย์บำบัดฯ ประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไปและบุคคลที่จะเข้ารับการบำบัดต้องยอมรับเงื่อนไขจึงจะเข้าสู่ กระบวนการบำบัดได้ก็ตาม แต่การใช้โซ่ตรวนส่งผลกระทบต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย และจิตใจ ของผู้เข้ารับการบำบัด และไม่ใช่วิธีการช่วยเหลือให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้ฟื้นฟูร่างกายและหายจากภาวะติดยาเสพติดได้ ประกอบกับ กสม. ได้เคยพิจารณาเกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด ตามรายงานผลการตรวจสอบที่ 466/2557 ลงวันที่ 24 เดือนพฤศจิกายน 2557 โดยมีความเห็นสรุปว่า ผู้เข้ารับการบำบัดไม่ใช่ผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลที่จะสามารถใช้เครื่องพันธนาการประเภทใด ๆ ได้โดยชอบ ด้วยกฎหมาย เพื่อจำกัดอิสรภาพ ในชั้นนี้จึงเห็นว่า การที่ศูนย์บำบัดฯ ใช้โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด ในช่วงเวลาก่อนที่จะยกเลิกวิธีการดังกล่าว เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กสม. ยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า แม้ศูนย์บำบัดยาเสพติดตามคำร้องนี้ซึ่งจัดตั้งในลักษณะโรงเรียน สอนศาสนาที่ร่วมมือกับชุมชนและผู้นำศาสนาแต่ละหมู่บ้านดำเนินการสอนศาสนาให้ผู้เข้ารับการบำบัดมา ตั้งแต่ประมาณปี 2552 จะช่วยให้ปัญหาหายาเสพติดในตำบลบาระเฮาะลดลงได้ แต่ศูนย์บำบัดดังกล่าวยังไม่ได้ ขอรับการจัดตั้งเป็นสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หรือสถานฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดแต่อย่างใด กรณีนี้ แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมาย อันได้แก่ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวง สาธารณสุข ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างครบถ้วนและถูกต้อง ทำให้การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดแห่งดังกล่าวไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย แม้สาเหตุของ การละเมิดสิทธิมนุษยชนตามคำร้องนี้เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ไม่ได้ตระหนกอย่างดีพอถึง ผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิและเสรีภาพของผู้เข้ารับการบำบัด ไม่ได้เป็นผลจากการไม่บังคับ ใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ตาม แต่เมื่อศูนย์บำบัดแห่งดังกล่าวยังคงทำหน้าที่ในการบำบัดผู้ติดยา เสพติดตามปกติ จึงย่อมมีความสัมพันธ์ที่จะเกิดการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิด สิทธิมนุษยชนได้ และแม้ศูนย์บำบัดฯ จะได้ยื่นหนังสือขอจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แล้วเมื่อเดือนธันวาคม 2566 ซึ่งขณะตรวจสอบตามคำร้องนี้ยังอยู่ในขั้นตอนหารือร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมาย และหากได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นสถาน ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ก็จะเข้าข่ายเป็นสถานที่ควบคุมตัวบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคคสูญหาย พ.ศ. 2565 ด้วย

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2567 จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะให้ศูนย์บำบัดฯ ผู้ถูกร้อง ยกเลิกข้อความตามประกาศกฎเกณฑ์การรับบุคคลเข้ารับการบำบัดในศูนย์บำบัดของผู้ถูกร้องที่กำหนดให้ใช้โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัด และกำชับเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องอย่างสม่ำเสมอให้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะให้กระทรวงสาธารณสุขประสานงานกับจังหวัดปัตตานี โรงพยาบาล วิทยาลัยปัตตานี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบาระเฮาะ เร่งรัดให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นแก่ศูนย์บำบัดฯ ในการจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามกฎหมายให้ได้โดยเร็ว รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคนสูญหาย พ.ศ. 2565 ภายหลังจากการจัดตั้งเสร็จสิ้น ทั้งนี้ ในระหว่างกระบวนการเพื่อจัดตั้ง ให้หน่วยงานของรัฐข้างต้น ร่วมกันตรวจสอบสุขภาพผู้เข้ารับการบำบัดเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง รวมถึงให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในการบำบัดรักษาผู้เข้ารับการบำบัดด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย

2. ที่ปรึกษา กสม. ร่วมประชุม ASEAN Consultation ว่าด้วยการนำหลักการไม่ลงโทษ ไปใช้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์

นางรัตติกุล จันทรสุริยา ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า เมื่อวันที่ 10 - 12 มิถุนายน 2567 คนในฐานะผู้แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ได้เข้าร่วมการประชุม ASEAN Consultation ว่าด้วยการนำหลักการไม่ลงโทษ (Non-Punishment Principle) ไปใช้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จัดโดยคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (SOMTC) และโครงการอาเซียน-ออสเตรเลีย เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (ASEAN-ACT) ณ เกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย

ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้แทนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานปฏิบัติที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคัดแยกเหยื่อและการสืบสวนการค้ามนุษย์ของสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ และติมอร์ เลสเต รวมถึงภาคประชาสังคม สถาบันสิทธิมนุษยชน และสถานเอกอัครราชทูต

ในการประชุมดังกล่าว ที่ประชุมได้มีการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางเรื่อง การคัดแยกเหยื่อ การพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ การช่วยเหลือและเยียวยาเหยื่อ รวมถึงความร่วมมือในกรณีการค้ามนุษย์ข้ามพรมแดน เพื่อเป็นข้อมูลและข้อเสนอแนะในการจัดทำร่างแนวทางปฏิบัติระดับภูมิภาค (Draft Regional Guideline) ในการนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ AICHR จะได้ดำเนินการขกร่างรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติดังกล่าวและจะมีการหารือเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากประเทศสมาชิกอาเซียนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

14 มิถุนายน 2567